

Fra Grundtvig-litteraturen

Folkehøjskolen som forbillede for tyskerne

Af Roar Skovmand

Harald Behrend og Norbert Lochner: Geschichte und Gegenwart der Heimvolkshochschulen in Dänemark. Beiträge zur Erwachsenenbildung, Bd. 11. Osnabrück 1966.

»Ja, jetzt fahren wir nach Schweden, das klassische Land der Volkshochschule.« Således svarede nogle tyske gæster på spørgsmålet om rejsens næste mål, da de tre år efter Anden verdenskrigs afslutning havde aflagt en dansk folkehøjskole et kort besøg. Det var et svar der fik den danske vært til at se helt forkert ud i ansigtet. Havde man forsømt at fortælle tyskerne at det sandelig var Danmark der var folkehøjskolens klassiske land? Det fremgår af den bibliografi der afslutter Harald Behrends og Norbert Lochners bog at der mellem 1933 og 1946 ikke udkom nogen tryksag på tysk om den danske folkehøjskole, og også i de nærmest følgende år var de artikler og bøger, der blev trykt om dette emne, fåtallige.

Men netop det år, da de omtalte tyskere med omstigning i Danmark satte kursen mod det forjættede land Sverige, opholdt to af deres landsmænd sig som flittige elever på hver sin danske folkehøjskole under et seks måneders vinterkursus. Den ene var Harald Behrend, senere dr.phil. og landbohistoriker, den anden Norbert Lochner, senere dr.rer.pol. og leder af studieafdelingen ved det europæiske parlament i Luxemburg. De blev begge så optaget, næsten bjergtaget af den danske folkehøjskole at de i

1966 i nært samarbejde forfattede en bog om de danske »hjemfolkehøjskoler«. Den blev i 1968 efterfulgt af Norbert Lochners bog »Gegenwart und Zukunft der Heimvolkshochschulen in Deutschland« (bd. 13 i samme serie som nr. 11). Begge bind havde samme formål: De danske »hjemfolkehøjskoler« måtte tjene som forbillede for at tilsvarende tyske skoler i stort omfang burde lyses i kuld og køn som led af det tyske uddannelsessystem. At formålet ansås for dristigt fremgår af at det institut i Münster-Westfalen der udgav bøgerne i sin skriftrække allerede i forordet dertil tog afstand fra forfatterens tanker og planer.

Uvilkårligt studser en dansk læser over det omstændelige tyske begreb »Heimvolkshochschule«. Hvorfor ikke blot »Volkshochschule«? Er ikke snart sagt alle danske folkehøjskoler kostskoler? Men det er de ikke i Tyskland. Her er Volkshochschule et almindeligt fænomen i alle byer, men det svarer nærmest til vore aftenhøjskoler. Og »hjemfolkehøjskolernes« tal er såre beskedent, i alt kun 23 i 1968 med kursus af flere måneders varighed svarende til de danske folkehøjskoler. Af de 23 lå endda de 6 i staten Slesvig-Holsten, altså geografisk nærmest Danmark. Næsten alle lå de på landet og fik deres elever derfra.

Både Harald Behrends historiske og Norbert Lochners samtidsanalyse af de danske folkehøjskoler er omhyggelig, underbygget med velvalgte citater fra den åbne danske højskoledebat i 1950'erne og med omfattende statistisk materiale. Den tyske grundighed fornægter sig ikke. Om det så er højskolesangene, så er en række af dem oversat til tysk med poetiske enderim. Dog virker det misvisende, når N.F.S. Grundtvig slet og ret fremstilles som »hjemfolkehøjskolernes« ophavsmand. Måske ville hans ideer om en statsdrevet borgerlig dansk Højskole have passet bedre i de tyske forfatteres kram end den form og det indhold de mødte på de danske skoler de lærte at kende i 1948. At de var betaget af dem lægger de ikke skjul på. Men samtidig var de betænkelige ved at så få af skolernes elever kom fra byerne.

For at få formålet – den danske folkehøjskoleforms indførelse i Tyskland – opfyldt opstillede forfatterne en række betingelser. De gik ikke så lidt videre end den betænkning det danske folkehøjskoleudvalg af 1954 havde afleveret i 1960. »Nationalismen« måtte afløses af »Europatanken«, det »historisk-poetiske« element af samtidsorientering og naturvidenskab, og både »den

glade kristendom« og den agrarisk anløbne liberalisme måtte kastes over bord – var det vel allerede. Forfatterne konkluderede at folkehøjskolen ikke på sit hidtidige grundlag kunne »erobre« byungdommen. Det var aldrig lykkedes i Danmark, – det kunne endnu mindre lade sig gøre i Tyskland.

Trods alle forbehold finder forfatterne at den danske folkehøjskole er »ein gelungenes Grossexperiment« af en sådan værdi og med så dybtgående virkninger i samfundet at den må tages til forbillede i det moderne industrialiserede Tyskland. Det kan dog kun lykkes hvis staten selv går ind i sagen, støtter de bestående og selv opretter nye »hjemfolkehøjskoler«. De må svare til de danske med kursus på mindst tre måneder, helst på seks, de må have de danske skolars undervisningsfrihed – men derudover må der kræves betalt orlov for eleverne og sikring for genansættelse i den virksomhed de for en tid forlader. Det kan også blive nødvendigt med prøveforberedende undervisning.

Femten år er gået siden andet bind af dette værk er kommet. Man fristes til at spørge hvordan de to forfattere i dag vil vurdere den danske folkehøjskole. Den frembyder nu et helt andet skue end dengang, fremkaldt af det skifte der har fundet sted i lærerkorpset, i elevklientelet og i selve samfundsforholdene. Men vel er der brug for folkehøjskolen som ingen sinde før, forøvrigt også for Grundtvigs egen højskoleide – hvis særpræg ikke er fuldt forstået af de to forfattere – men det er de ikke ene om.